

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

SYLABUS A METODICKÁ DOPORUČENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ V PŘEDMĚTU:

PEDAGOGIKA SPORTU A PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA

Kamil Kotlík

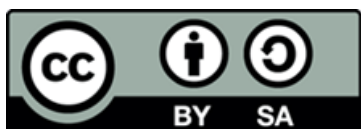
Katedra společenskovědního základu v kinantropologii

UK FTVS

2022

Dokument vznikl v rámci realizace projektu: „Podpora pregraduálního vzdělávání budoucích učitelů na UK“; reg. č. projektu: CZ.02.3.68/0.0/0.0/19-068/0016093.

Toto dílo s názvem Metodická doporučení pro vzdělávání v předmětu: Pedagogika sportu a pedagogická diagnostika od autora Kamila Kotlíka je dostupné pod licencí Creative Commons BY-SA 4.0 International. Licenční podmínky jsou dostupné na adrese <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>. Při zachování těchto podmínek, tedy především uvedení původu díla, jste oprávněni dílo šířit, upravovat, a to i komerčně.

Obsah

Úvod.....	4
Východiska.....	5
Sylabus	5
Charakteristika předmětu.....	5
Cíl předmětu	6
Témata přednášek	6
Témata cvičení.....	7
Požadavky na splnění předmětu	7
Obsah přednáškových témat.....	9
1. Vznik a vývoj pedagogiky sportu	9
2. Struktura edukačních procesů v tělesné výchově a sportu	9
3. Globalizace a komercializace ve sportu	10
4. Pohybová inaktivita a sedavý způsob života	11
5. Tělesná výchova z hlediska pedagogiky sportu	11
6. Metodologické základy edukačních oborů a pedagogické diagnostiky	12
7. Pedagogická diagnostika ve sportu a tělesné výchově	12
8. Inkluze ve sportu a tělesné výchově, vulnerabilní skupiny	14
Obsah témat cvičení	17
1. Vybrané problémy současné společnosti z hlediska pedagogiky sportu	17
2. Možnosti ovlivnění jedince i společnosti ve smyslu pohybově aktivního způsobu života	17
3. Soudobý výzkum v oblasti pedagogiky sportu	18
4. Metodologická východiska pedagogické diagnostiky a výzkumu v pedagogice sportu ..	19
5. Diagnostika ve sportu a v školní tělesné výchově	19
6. Odborné posuzování v tělesné výchově a sportu.....	20
7. Didaktická diagnostika v tělesné výchově, kontrola, evidence, klasifikace. Škola a školní třída (nástroje diagnostiky vztahů ve třídě, nástroje diagnostiky klimatu školní třídy, nástroje měření klimatu školy)	20
8. Legislativní parametry a specifika inkluze ve sportu a v tělesné výchově, práce s vulnerabilními skupinami	22
Problematika vulnerability v pedagogické diagnostice.....	26
Literatura	27

Úvod

Pedagogika sportu je poměrně mladý vědní obor (vznikl a etabloval se až v průběhu 20. století), který se zaměřuje na formující působení sportu na jedince i na společnost. Nověji pak toto vědní odvětví zkoumá i opačný směr působení, tj. společnosti, případně jedinců na směřování a vývoj sportu. Benefitů které sport jedinci či společnosti přináší, je velmi mnoho, v případě jedince lze výběrově uvést zvyšování fyzické zdatnosti, budování aktivního vztahu ke sportu a pohybu obecně, vnímání důležitosti zdravotně orientovaných pohybových aktivit, vnímání důležitosti vlastního zdraví, motivaci k celoživotnímu sportování, zvyšování psychické i fyzické odolnosti, prevenci zdravotních rizik atd. Společenský význam sportu je pak neméně významný, opět výběrově lze uvést např. funkci sportu jako sociálně kohezního a socializačního činitele, velmi důležitého ekonomického odvětví (ať již se jedná o samotný sport či jeho mediální stránku), politického činitele, environmentálního činitele apod.

Význam sportu pro jedince i společnost je stále zvyšován, a to z důvodu rozšiřujícího se sedavého způsobu života (především příslušníků euroatlantického civilizačního okruhu) a obecně pohybové inaktivity. Impulsy jako např. pandemie onemocnění Covid-19, přesněji restriktivní opatření s ní spojená pak jen umocňují význam pedagogiky sportu.

Výše uvedené dokladuje aktuální potřebnost odborně vzdělaných edukátorů v oblasti pedagogiky sportu, lhotejno v jaké oblasti edukačního procesu budou v budoucnu působit (tělesná výchova, sportovní trenér, kondiční trenér, pedagog volného času, instruktor atp.).

Současně klade nynější doba vysoké nároky na všechny účastníky edukačního procesu v oblasti inkluzivního přístupu, rovných příležitostí, zranitelnosti (vulnerability), ohrožení neúspěchem, ochrany zdraví, nastavení osobních práv a ochrany osobních údajů. Výše uvedené se týká všech zúčastněných, nicméně velmi silně tyto aspekty ovlivňují zejména primární a sekundární školství a volnočasovou práci s dětmi a mládeží. Problematika je o to složitější, že děti a mládež nejsou plně svéprávné a zpravidla mají určeného zákonného zástupce (či více zákonných zástupců). Do jednání edukátora s dětmi a mládeží tak vstupuje další aktér s mnoha zákonnými právy a povinnostmi.

Výše uvedené indikuje potřebnost pedagogické diagnostiky právě pro zabezpečení inkluzivního přístupu, maximálního rozvoje jedince v psychické, fyzické i sociální rovině a tím i snížení jeho reálné či potenciální vulnerability. Z tohoto důvodu je rovněž nezbytné, aby budoucí edukátor znal nejen principy a metody pedagogické diagnostiky, ale také její legislativní náležitosti a ukotvení.

Východiska

Předmět magisterského studia Pedagogika sportu a pedagogická diagnostika navazuje na předmět Pedagogika a pedagogika sportu realizovaný v bakalářském stupni studia. Výstupem bakalářského stupně předmětu je absolvent orientovaný v základní pedagogické problematice, konkrétně v historii pedagogiky, principech pedagogického působení, činnosti aktérů edukačního procesu, komunikaci v pedagogickém procesu, pedagogických koncepcích a nových trendech a základních východiscích pedagogiky sportu.

V předmětu Pedagogika sportu a pedagogická diagnostika realizovaném v magisterském studiu dojde jednak k prohloubení učiva pedagogiky sportu a zároveň bude rozšířeno i obecně pedagogické učivo, konkrétně oblastí pedagogické diagnostiky, která hraje v současném edukačním procesu nezastupitelnou roli.

Sylabus

Charakteristika předmětu

Předmět se zaměřuje na rozšíření pedagogického základu realizovaného v rámci bakalářského studia při přípravě odborníků v oblasti sportu, tělesné výchovy a dalších pohybových aktivit. Hlavním tematickým zaměřením předmětu je oblast pedagogiky sportu. Studenti budou postupně seznámeni s podmínkami vzniku a vývoje pedagogiky sportu, především ale bude analyzována současná situace oboru a v rámci seminářů budou studenti aplikovat poznatky pedagogiky sportu na aktuální problematické oblasti v prostředí sportu (komercializace, globalizace, inaktivita, sedavý způsob života, mediální kampaně, rovnost atp.), tělesné výchovy (sociální prestiž, uvolňování, motivace atp.) a dalších pohybových aktivit.

V rámci studia předmětu budou studenti rovněž seznámeni s tématem pedagogické diagnostiky, především pak možnostmi pedagogické diagnostiky v prostředí sportu a tělesné výchovy, mnohé z konkrétních klinických i testových metod si během seminářů i prakticky vyzkouší. Jakožto reflexe výše uvedeného bude zhodnocena efektivita a účelnost jednotlivých diagnostických metod v konkrétních situacích. Záměrem je poskytnout studentům takové poznatky, aby následně na jejich základě byli schopni vytvářet vhodné výukové a tréninkové postupy.

Z důvodu nezbytnosti získání kompetencí k práci s vulnerabilními skupinami bude zařazena i inkluze ve sportu, tělesné výchově a pohybových aktivitách, a to jednak formou

teoretické analýzy, za druhé pak budou probrány i legislativní parametry inkluze v prostředí sportu a tělesné výchovy.

Cíl předmětu

Cílem předmětu je seznámit studenty s úlohou a možnostmi pedagogiky sportu v současné společnosti jako i možnostmi formování společnosti budoucí. Studenti by měli po absolvování předmětu chápat roli sportu a tělesné výchovy v edukačním procesu i ve společnosti jako takové, měli by dokázat efektivně analyzovat hlavní problémy současného sportu a tělesné výchovy a následně k nim zaujmout stanovisko jako i navrhnout postupy vedoucí k jejich eliminaci.

Dalším cílem je přiblížit studentům pedagogickou diagnostiku jako efektivní nástroj pro zkvalitnění edukačního procesu, efektivnější podporu vulnerabilních jedinců a prevenci sociálně negativních jevů ve školském prostředí. Dále by studenti měli znát spektrum diagnostických metod využitelných v pedagogické praxi jak v oblasti sportu a dalších pohybových aktivit tak také v tělesné výchově. Studenti by rovněž měli umět mezi jednotlivými metodami rozlišovat a posoudit jejich vhodnost v konkrétních případech. V základním rozdělení se jedná o metody klinické a testové, podrobněji pak především o pozorování, rozhovor, anamnézu, analýzu produktů činnosti, motorické testy, testy psychických či kognitivních funkcí, didaktické testy, případně sociometrii.

Cílem je rovněž naučit studenty pracovat s některými z výše zmíněných metod pedagogické diagnostiky. Velmi důležitým cílem předmětu je poskytnout studentům kompetence k orientaci v inkluzivním prostředí ve sportu i v tělesné výchově a k práci s vulnerabilními skupinami ve školním i sportovním prostředí.

Témata přednášek

Níže je uveden přehled témat přednášek, pro lepší orientaci jsou uváděna vždy konkrétní dílčí témata, v jednom přednáškovém bloku je tak témat řešeno několik.

Témata přednášek

1. Vznik a vývoj pedagogiky sportu
2. Struktura edukačních procesů v tělesné výchově a sportu
3. Globalizace a komercializace ve sportu
4. Pohybová inaktivita a sedavý způsob života
5. Tělesná výchova z hlediska pedagogiky sportu

6. Metodologické základy edukačních oborů a pedagogické diagnostiky
7. Pedagogická diagnostika ve sportu a tělesné výchově
8. Inkluze ve sportu a tělesné výchově, vulnerabilní skupiny

Témata cvičení

Níže je uveden přehled cvičebních témat, pro lepší orientaci jsou uváděna vždy konkrétní dílčí témata, v jednom bloku cvičení je tak témat řešeno několik.

Témata cvičení

1. Vybrané problémy současné společnosti z hlediska pedagogiky sportu
2. Možnosti ovlivnění jedince i společnosti ve smyslu pohybově aktivního způsobu života
3. Soudobý výzkum v oblasti pedagogiky sportu
4. Metodologická východiska pedagogické diagnostiky a výzkumu v pedagogice sportu
5. Diagnostika ve sportu a v školní tělesné výchově
6. Odborné posuzování v tělesné výchově a sportu
7. Didaktická diagnostika v tělesné výchově, kontrola, evidence, klasifikace. Škola a školní třída (nástroje diagnostiky vztahů ve třídě, nástroje diagnostiky klimatu školní třídy, nástroje měření klimatu školy)
8. Legislativní parametry a specifika inkluze ve sportu a v tělesné výchově, práce s vulnerabilními skupinami

Požadavky na splnění předmětu

Zápočtové požadavky

- 75% aktivní účast na cvičeních
- konzultovaný a pozitivně hodnocený skupinový výstup (analýza vybrané skupiny diagnostických metod)
- konzultovaná a pozitivně hodnocená individuální diagnostická aktivita spojená s vypracováním seminární práce

Zkouška

- ústní zkouška

Realizace výuky

Výuka předmětu Pedagogika sportu a pedagogická diagnostika je realizována v rozsahu 1/1 v druhém úseku magisterského studia skupiny oborů Učitelství tělesné výchovy pro střední školy, učitelství tělesné výchovy a vojenské tělovýchovy pro střední školy, a to jako povinný předmět. Předmět je koncipován jako půlsestrální, a to z důvodu předchozí realizace blokových pedagogických praxí.

Předmět je vyučován v zimním semestru a jeho výuka začíná zpravidla začátkem listopadu. Celková časová dotace předmětu tedy činí 8 x 45 minut přednášek a 8 x 45 minut cvičení. Z důvodu vyšší efektivity a existence více skupin cvičení je výuka realizována systémem 4 x 90 minut přednášek a 4 x 90 minut cvičení, celková doba výuka je tak 8 týdnů.

V přednáškách získají studenti teoretické i praktické informace o pedagogice sportu (2 přednáškové bloky) a o pedagogické diagnostice (2 přednáškové bloky). V rámci cvičení pak studenti jednak analyzují příklady ze sportovní a školní praxe, především si však prakticky vyzkouší aplikaci diagnostických metod a provedou jejich analýzu a následnou evaluaci.

Přednášky předmětu Pedagogika sportu a pedagogická diagnostika v TV jsou uskutečňovány v prostředí MS Teams.

Název týmu: Pedagogika sportu a pedagogická diagnostika v TV

Studijní materiály (prezentace přednášek, odkazy na literaturu atp.) jsou dostupné v prostředí Moodle.

Název kurzu: Pedagogika sportu a pedagogická diagnostika v TV

Obsah přednáškových témat

1. Vznik a vývoj pedagogiky sportu

- pedagogické koncepce a směry ve vztahu ke sportu a pohybovým aktivitám ve starověku
- pedagogické koncepce a směry ve vztahu ke sportu a pohybovým aktivitám ve středověku
- pedagogické koncepce a směry ve vztahu ke sportu a pohybovým aktivitám v novověku
- olympismus
- vznik současné pedagogiky sportu
- úkoly pedagogiky sportu v současnosti a budoucnosti

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním přednášky:

- znalost pozadí a průběhu vývoje pedagogiky sportu,
- znalost vlivu olympismu na současnou podobu pedagogiky sportu,
- pochopení úkolů pedagogiky sportu,
- pochopení významu pedagogiky sportu pro současnou i budoucí společnost.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Popište vývoj pedagogiky sportu.
2. Kdy a jak vzniklo novodobé olympijské hnutí?
3. Jaký vliv mají olympijské myšlenky na společnost?
4. Jaké úkoly plní, resp. by měl sport plnit v současnosti a jak tomu bylo v minulosti?

2. Struktura edukačních procesů v tělesné výchově a sportu

- edukační proces a jeho specifika v oblasti sportu a tělesné výchovy
- edukátor a jeho role v edukačním procesu v oblasti sportu a tělesné výchovy
- edukant a jeho role v edukačním procesu v oblasti sportu a tělesné výchovy
- intencionální a neintencionální edukační procesy
- etapy edukačního procesu
- interakce v edukačním procesu
- edukační prostředí v oblasti sportu a tělesné výchovy

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním přednášky:

- znalost rolí a působení aktérů edukačního procesu,
- pochopení zákonitostí edukačního procesu,
- dovednost rozlišit intencionální a neintencionální edukační působení,
- znalost edukačního prostředí tělesné výchovy a sportu,
- kompetence k nastavení efektivní interakce v edukačním procesu.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Jaká jsou specifika edukačního procesu ve sportu a v tělesné výchově?
2. Kdo je edukátorem v oblasti sportu a tělesné výchovy? Jaké má mít kompetence?
3. Popište etapy edukačního procesu ve sportu a v tělesné výchově.
4. Jakým způsobem je nastaveno, resp. se mění edukační prostředí ve sportu a tělesné výchově?

3. Globalizace a komercializace ve sportu

- historická přeměna pojetí sportu (amatérismus a profesionalismus),
- společenské klima a jeho vliv na sport,
- komercializace ve sportu,
- komercializační spirála,
- globalizační aspekty ve sportu,
- vliv velkých sportovních událostí na sport,
- etické principy ve sportu a fair-play.

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním přednášky:

- znalost komercializace a globalizace v prostředí sportu,
- pochopení zákonitostí komercializační spirály a jejích důsledků,
- pochopení vlivu společenského klimatu na sport a tělesnou výchovu,
- kompetence k posouzení efektu velkých sportovních akcí,
- kompetence k aktivnímu a uvědomělému uplatňování zásad fair-play v sportu i běžném životě.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Vysvětlete vliv ekonomických vztahů na sport.
2. Co je to komercializační spirála a jaké jsou důsledky jejího působení?

3. Jak se ve sportu projevuje globalizace?
4. Co je to „fair-play“? Jaké máme nástroje na dodržování fair-play?

4. Pohybová inaktivita a sedavý způsob života

- charakteristika současné společnosti z hlediska sportu a pohybových aktivit
- pohybová inaktivita a její rizika
- sociální souvislosti sedavého způsobu života
- benefity sportu a tělesné výchovy pro jedince i společnost
- možnosti boje proti pohybové inaktivitě a sedavému způsobu života

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním přednášky:

- pochopení přístupu současné společnosti k sportu a pohybovým aktivitám,
- znalost prostředků použitelných v boji proti pohybové inaktivitě a sedavému způsobu života.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Popište trendy současného vývoje z hlediska pohybové aktivity, resp. inaktivity.
2. Jaká rizika jsou spojena s inaktivním způsobem života?
3. Co je to „sedentarismus“?
4. Jaké znáte benefity sportu a tělesné výchovy pro jedince i společnost?
5. Jaké nástroje v současnosti využíváme v boji proti inaktivnímu způsobu života?

5. Tělesná výchova z hlediska pedagogiky sportu

- postavení a role tělesné výchovy v současné společnosti
- aktivní ovlivňování žáka prostřednictvím tělesné výchovy
- vnímání tělesné výchovy jejími aktéry i společností
- problémy a výzvy v oblasti tělesné výchovy
- přístupy k tělesné výchově v zahraničí

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním přednášky:

- pochopení vnímání tělesné výchovy jedincem i společností,
- pochopení postavení tělesné výchovy v současné společnosti,

- kompetence k aktivnímu ovlivňování žáka prostřednictvím tělesné výchovy.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Zhodnoťte postavení tělesné výchovy v současné české společnosti.
2. Je tělesná výchova důležitá (pohled jedince i společnosti)?
3. Jaké jsou přístupy k tělesné výchově a její nastavení v zahraničí?

6. Metodologické základy edukačních oborů a pedagogické diagnostiky

- obecné základy metodologie
- metodologie v edukačním procesu
- pedagogická diagnostika a její charakteristika
- cíle pedagogické diagnostiky
- specifické rysy pedagogické diagnostiky
- zásady a etapy diagnostického procesu

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním přednášky:

- pochopení podstaty metodologie a vědeckého přístupu k realitě,
- dovednost odlišit pedagogickou diagnostiku od jiných druhů diagnostiky,
- znalost zacílení pedagogické diagnostiky.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Čím se zabývá vědní obor metodologie?
2. Jakou úlohu má metodologie v edukačním procesu?
3. Jakou úlohu má metodologie v procesu pedagogické diagnostiky?
4. Co je cílem pedagogické diagnostiky?
5. Jak je etapizován diagnostický proces a jaké má zásady?

7. Pedagogická diagnostika ve sportu a tělesné výchově

- diagnostické kompetence
- diagnostické metody a jejich charakteristika
- specifika použití vybraných diagnostických metod aktéry pedagogické diagnostiky
- legislativa v pedagogické diagnostice

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním přednášky:

- přehledová znalost metod pedagogické diagnostiky,
- dovednost posoudit vhodnost použití konkrétních diagnostických metod v modelových situacích,
- znalost legislativního nastavení pedagogické diagnostiky,
- znalost gescí jednotlivých aktérů v procesu pedagogické diagnostiky.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Jaké znáte druhy diagnostických metod a jaké znáte jednotlivé konkrétní metody?
2. Jaké výhody a nevýhody mají jednotlivé diagnostické metody?
3. Kdo je aktérem v procesu pedagogické diagnostiky?
4. Jaké základní dokumenty upravují legislativní nastavení procesu pedagogické diagnostiky či se jej dotýkají?

Téma Pedagogická diagnostika ve sportu a tělesné výchově se dotýká problematiky vulnerabilních jedinců a skupin v několika oblastech. Tou první je vymezení aktérů činných v procesu pedagogické diagnostiky, a to z důvodu, že jedním z jejich úkolů je identifikovat vulnerabilní jedince, resp. omezení a znevýhodnění, která mohou k vulnerabilitě vést či ji zvýraznit. Vyučující proto studentům nejen popíše jednotlivé aktéry pedagogické diagnostiky (edukátor, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, kariérní poradce, koordinátor péče o nadané žáky, pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, sportovní psycholog), ale především vymezí jejich působnost a nastíní i jejich možnosti a limity. Pro pochopení a smysluplné nastavení péče o vulnerabilní jedince je výše uvedené stěžejní. V současném českém školství totiž stále velmi často panuje nejednotnost v přístupu k vulnerabilním jedincům jako i často nesprávné rozdělení agend výše uvedených činitelů.

Druhou oblastí pedagogické diagnostiky ve sportu a tělesné výchově, kdy se tato dotýká vulnerabilních jedinců je znalost legislativního nastavení pedagogické diagnostiky. Vzhledem k tomu, že současná společnost je zaměřena stále více na ochranu jedince a jeho práv, je znalost legislativy pro budoucí učitele klíčová. Využity budou především:

- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnicích a o změně některých zákonů.

Třetí neopominutelnou tematickou oblastí jsou pak samotné metody pedagogické diagnostiky. Vyučující během přednášky podá studentům ucelený rámcový přehled obvykle užívaných metod, které v základu rozdělí na klinické a testové. Z klinických metod se bude věnovat především pozorování, rozhovoru, anamnéze a analýze produktů činnosti. U jednotlivých klinických metod vyučující podá jednak deskripci dané metody, tu pak dále rozdělí na jednotlivé typy (v případě pozorování např. přímé vs. nepřímé, volné vs. strukturované, odborné posuzování atp.) a uvede možné příklady jejich použití v tělesné výchově a sportu. Vytvoří tím i poznatkové zázemí pro detailnější rozbor konkrétních metod ve cvičení. Obdobně bude vyučující postupovat i u metod testových, kdy se bude postupně věnovat testům psychických funkcí, motorickým testům (zdatnostním i dovednostním, případně testovým bateriím, např. Unifit test 6-60, Eurofittest, OVOV, Fitnesgram atd.), didaktickému testu a sociometrickým metodám.

8. Inkluze ve sportu a tělesné výchově, vulnerabilní skupiny

- inkluze v českém prostředí a její vývoj
- chápání inkluze v zahraničí
- inkluzivní přístup k žákovi či svěřenci
- legislativní ukotvení inkluze
- vulnerabilita ve sportu a tělesné výchově
- interakce s vulnerabilním žákem/svěřencem a jeho zákonnými zástupci

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním přednášky:

- pochopení inkluze jako vývojového aspektu společnosti,
- pochopení podstaty a důvodů inkluzivního přístupu,
- znalost vývoje inkluze v České republice a v zahraničí,

- znalost legislativního nastavení inkluze,
- znalost problematických míst inkluzivního přístupu z hlediska legislativy,
- pochopení vztahu vulnerability a inkluze.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Co je to inkluze?
2. Popište vývoj inkluze v České republice.
3. Co je to vulnerability?
4. Jaké jsou příčiny vulnerability?
5. Popište zásady komunikace s vulnerabilním žákem/svěřencem a rovněž i s jeho zákonnými zástupci.

Přednáška je zaměřena především na pochopení fenoménu inkluze, který je zejména v posledních letech velmi intenzivně řešen na mnoha úrovních a v mnoha oblastech života společnosti. Studenti se seznámí s vývojem přístupu k jinakosti v jakékoliv podobě ve společnosti (české i zahraniční) a rovněž s přístupem společnosti k znevýhodněným jedincům. Současně s tím vyučující představí důvody, které vedly k legislativnímu ukotvení inkluze stejně jako její následnou implementaci.

V rámci deskripce zavádění inkluzivního přístupu v České republice budou nastíněny klady i potenciální rizika takového přístupu, resp. argumenty více stran vyjadřujících se k danému fenoménu. S tím pak bude dále analyticky a argumentačně pracováno v příslušném cvičení. Stěžejní část přednáškového tématu je věnována působení inkluzivního nastavení společnosti na vulnerability ve školství. Vyučující vztáhne reálné situace ze školství k principům inkluze a řízení heterogenní skupiny a sdělí, jaké jsou zákonné opory pro řešení těchto situací. V návaznosti na minulý přednáškový blok bude pracováno s Vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Příklady, které vyučující uvede, by měly reflektovat více oblastí potenciální vulnerability ve sportu a tělesné výchově, zdůrazněny by měly být ty, které jsou v dané době aktuální.

Z oblastí, kterých by se měl vyučující zcela určitě dotknout, lze zmínit např. problematiku etnických, národnostních, jazykových či kulturních menšin, problematiku specifických vývojových poruch učení, problematiku somatického, smyslového, psychického či kognitivního znevýhodnění, problematiku etopedického charakteru, problematiku rodinných vztahů, ekonomické, sociální a jiné exkluze či problematiku ohrožení školním neúspěchem. U všech těchto oblastí vyučující vysvětlí, jaký mají vztah k vulnerability. V rámci deskripce

výše uvedených oblastí je však rovněž třeba, aby vyučující zároveň vysvětlil nespecifické pojetí inkluze v České republice, resp. v čem ona nespecifičnost spočívá a proč nastal odklon od diagnostických kritérií. Současně s tím vyučující představí i některé nástroje, které mohou pomoci v inkluzivním přístupu, konkrétně např. individuální vzdělávací plán či plán pedagogické podpory.

Vyučující rovněž zmíní jak příklady dobré praxe, tj. možnosti zapojování všech, tedy i vulnerabilních jedinců či skupin do všech aktivit sportovních či studijních skupin, tak také seznámí studenty s nesprávným přístupem k inkluzi (např. nadužívání aktu uvolnění z tělesné výchovy, způsoby výběru spoluhráčů do týmu ve školní tělesné výchově, nesprávné nastavení hodnocení v tělesné výchově, časté chyby v myšlení učitele či trenéra, např. centrální chyba, projekce vlastní osoby, bagatelizace problémů atp.).

Obsah témat cvičení

1. Vybrané problémy současné společnosti z hlediska pedagogiky sportu

- agresivita ve sportu
- předčasné odchody ze sportu
- raná specializace
- nepovolené látky ve sportu
- vliv médií na oblast sportu
- diváctví

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním cvičení:

- kompetence k prevenci zvýšené agresivity ve sportu,
- pochopení předčasných odchodů ze sportu,
- kompetence k působení proti předčasným odchodům ze sportu,
- znalost problematiky nepovolených látek ve sportu,
- kompetence preventivnímu působení proti užívání nepovolených látek ve sportu
- pochopení vlivu médií a diváků na sport.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Zvyšuje se četnost či intenzita agresivního chování ve sportu? Pokud ano, jaké jsou důvody?
2. Jaké problémy s sebou nese tzv. „raná specializace“?
3. Proč a v jakých věkových obdobích opouští oblast sportu velké množství osob?
4. Jaký vliv mají média a diváci na sport jako společenskou instituci?

2. Možnosti ovlivnění jedince i společnosti ve smyslu pohybové aktivního způsobu života

- motivace k sportu a pohybové aktivitě
- atraktivita tělesné výchovy
- nové trendy v oblasti sportu a pohybových aktivit (nositelná elektronika atd.)
- komunální úloha sportu
- věková specifika aktivního způsobu života

- kulturní a sociální specifika aktivního způsobu života

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním cvičení:

- kompetence k aktivnímu a uvědomělému ovlivňování svého života i okolí,
- kompetence k aktivnímu a uvědomělému zvyšování atraktivity tělesné výchovy a posilování jejího postavení ve společnosti,
- kompetence k využití pomůcek posilujících zapojení obyvatel do sportu,
- znalost věkových aj. specifíků v sportu a tělesné výchově,
- pochopení přístupu veřejnosti k sportu a pohybovým aktivitám.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Je tělesná výchova atraktivním a oblíbeným školním předmětem?
2. Jak můžeme využít nové poznatky a technologie ve sportu a pohybových aktivitách?
3. Jak kulturní, ekonomické aj. prostředí ovlivňuje sport a pohybové aktivity jednotlivce?
4. Jakou roli hraje sport z hlediska socializace?

3. Soudobý výzkum v oblasti pedagogiky sportu

- názory a postoje české veřejnosti k sportu a pohybovým aktivitám
- přístup pedagogických pracovníků k sportu a ostatním pohybovým aktivitám
- přístup dětí a mládeže k sportu a ostatním pohybovým aktivitám
- přístup k sportu ve vybraných státech Evropy a světa

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním cvičení:

- znalost věkových aj. specifíků v sportu a tělesné výchově,
- pochopení přístupu veřejnosti k sportu a pohybovým aktivitám.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Jaká existují dostupná šetření postojů české veřejnosti ke sportu a pohybovým aktivitám?
2. Liší se postoj ke sportu a pohybovým aktivitám v různých věkových skupinách?
3. Co hraje roli v postoji obyvatel ČR ke sportu a pohybovým aktivitám?
4. Porovnejte přístup obyvatel ČR ke sportu a pohybovým aktivitám se zahraničím.

4. Metodologická východiska pedagogické diagnostiky a výzkumu v pedagogice sportu

- metodologie a její charakteristika
- kvantitativní a kvalitativní přístup
- rozdělení výzkumných metod podle typu vědeckého postupu
- konstrukty a proměnné
- objektivita, validita a reliabilita v pedagogickém výzkumu
- výzkumný vzorek

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním cvičení:

- dovednost rozlišit mezi kvalitativním a kvantitativním přístupem,
- znalost základních atributů vědeckého postupu.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Vysvětlete rozdíl mezi kvalitativním a kvantitativním přístupem k výzkumu?
2. Rozdělte výzkumné metody podle typu vědeckého postupu.
3. Jaká kritéria musí splňovat vědecký postup?
4. Jaké existují typy výběru výzkumného vzorku?

5. Diagnostika ve sportu a v školní tělesné výchově

- typy pedagogické diagnostiky
- diagnostika ve sportu
- klinické metody pedagogické diagnostiky (pozorování, rozhovor, anamnéza, analýza produktů činnosti, volná hra, analýza pedagogické dokumentace)
- testové metody pedagogické diagnostiky (testy psychických či kognitivních funkcí, motorické testy, didaktický test, sociometrie)

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním cvičení:

- znalost základních diagnostických metod v školní tělesné výchově a sportu,
- pochopení rozdílů v pedagogické diagnostice ve sportu a v tělesné výchově,
- kompetence k posouzení efektivity konkrétní diagnostické metody,

- kompetence k výběru vhodné diagnostické metody.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Jaké existují typy pedagogické diagnostiky?
2. Popište jednotlivé metody pedagogické diagnostiky.
3. Jak se liší diagnostika ve sportu od diagnostiky v tělesné výchově?

6. Odborné posuzování v tělesné výchově a sportu

- problémy kvantifikace v pedagogickém procesu
- kategoriální systémy
- škálování a jeho využití
- konstrukce posuzovací škály

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním cvičení:

- znalost metody odborného posuzování,
- kompetence ke konstrukci posuzovací škály,
- kompetence k aplikaci posuzovací škály na reálný pohybový úkol.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Jaké druhy dat lze získat v rámci vědeckého výzkumu?
2. Vysvětlete problém kvantifikace v pedagogickém výzkumu.
3. Jaké znáte druhy škál?
4. Uveďte příklad tvorby posuzovací škály na Vámi zvoleném příkladu.

7. Didaktická diagnostika v tělesné výchově, kontrola, evidence, klasifikace. Škola a školní třída (nástroje diagnostiky vztahů ve třídě, nástroje diagnostiky klimatu školní třídy, nástroje měření klimatu školy)

- kontrola a evidence ve školní tělesné výchově
- pedagogická dokumentace a její analýza
- hodnocení v školní tělesné výchově
- školní/třídní klima a jeho diagnostika
- diagnostika vztahů ve studijní skupině

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním cvičení:

- znalost procesu kontroly a evidence ve školní tělesné výchově,
- kompetence k vedení evidence ve školní tělesné výchově,
- kompetence k nastavení vhodného systému hodnocení ve školní tělesné výchově,
- znalost nástrojů zjišťujících školní/třídní klima,
- znalost legislativních omezení zjišťování klimatu ve škole,
- kompetence k participaci na procesu diagnostiky školního/třídního klimatu.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Jaké materiály a postupy lze použít k evidenci a kontrole ve školní tělesné výchově?
2. Uveďte příklady analýzy pedagogické dokumentace. Jaké informace jí můžeme získat?
3. Jaké znáte typy hodnocení ve školní tělesné výchově?
4. Jak je třeba přistupovat v rámci hodnocení k vulnerabilnímu jedinci?
5. Jaké znáte nástroje pro zjišťování školního/třídního klimatu a vztahů ve skupině?
6. Jaká jsou rizika v rámci zjišťování školního/třídního klimatu a vztahů ve skupině?

Toto cvičení se vztahuje k problematice vulnerabilních skupin (či jednotlivců), a to z hlediska posledních třech bodů obsahu, tj. hodnocení, klimatu a vztahů ve studijní skupině. V rámci hodnocení ve školní tělesné výchově je nutno poukázat na možnosti a specifika hodnocení vulnerabilních jedinců, případně skupin. Vyučující uvede klady a zápory jednotlivých způsobů hodnocení (slovní vs. klasifikační stupeň, normativní hodnocení, hodnocení vlastního zlepšení či rozvoje, hodnocení participace a aktivní participace atd.) a vysvětlí rozdíly mezi sumativním a formativním hodnocením, resp. možnosti jejich aplikace.

Dále vyučující studentům přiblíží problematiku identifikace vulnerabilního jedince, který může, ale také nemusí být formálně diagnostikován (např. pedagogicko-psychologickou poradnou). Z hlediska hodnocení podá vyučující studentům informace, jak může hodnocení žáka či svěřence zvýšit či naopak snížit vulnerabilitu jedince (např. veřejné či neveřejné hodnocení vulnerabilního jedince, výtka a pochvala, práce s chybou atd.). Studenti si výše uvedené v rámci cvičení vyzkouší v modelových situacích (např. párovými či skupinovými scénkami) a zhodnotí je v skupinové diskusi, argumentačním souboji atp.

V případě školního či třídního klimatu a jeho diagnostiky je třeba studentům uvést přehledově nástroje k dané diagnostice, dále je však nezbytné zmínit i významná rizika v diagnostikování klimatu některými metodami, např. sociometrií. Při nevhodném či nekvalifikovaném užití

hrozí velké riziko polarizace studijní skupiny či jiné formy školního kolektivu, hrozí též riziko zesílení, dokonce i vzniku vulnerability, dále tento typ diagnostických nástrojů podléhá některým legislativním omezením. V případě zjišťování vztahů v studijní skupině vyučující představí základní nástroje, jako například SORAD, MCI, CLI, interakční přístup atp. V rámci cvičení si studenti z důvodu získání kompetencí vyzkouší jednoduchou diagnostiku formou, např. CLI, dále na základě videoukázky ze školního prostředí identifikují vztahy v posuzované skupině. Studenti by si v rámci vyzkoušení vybraní sociometrické metody měli vyzkoušet i práci s výsledky šetření, tj. vyhodnotit identifikované vztahy v posuzované skupině a navrhnout opatření směřující k posílení koheze ve skupině a odstranění impulsů či tendencí k atomizaci skupiny, exkluzi jedinců či částí skupin. Důraz bude kladen na budování pozitivní atmosféry ve skupině, na vzájemné poznání členů skupiny s velmi volnými, negativními či žádnými vzájemnými vazbami a na vzájemný respekt mezi členy skupiny. Tato část cvičení je velice náročná na vyučujícího, neboť i v prostředí vysokoškolské výuky musí dbát na důstojnost každého jedince ve své studijní skupině a na nepoškození vztahů ve studijní skupině necitlivě realizovanou a vyhodnocenou sociometrií.

S tím se rovněž pojí opětovné informování studentů o legislativních omezení užití sociometrických metod (např., které konkrétní metody smí používat běžný učitel či trenér a které jsou naopak přístupné pouze profesionálům v oblasti diagnostiky či psychologie).

8. Legislativní parametry a specifika inkluze ve sportu a v tělesné výchově, práce s vulnerabilními skupinami

- Vyhláška č. 27/2016 sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- inkluze v edukačním procesu
- komunikace v inkluzivní diagnostice a její specifika
- vulnerabilita a podpůrná opatření (formální, tj. vycházející z 1. až 5. stupně podpory, a neformální, tj. organizace studijní či sportovní skupiny, inkluzivní přístup k vulnerabilnímu jedinci ze strany edukátora, výběr inkluzivních aktivit v hodině tělesné výchovy atp.)
- nadaný žák a svěřenec
- praktické příklady implementace podpůrných opatření vycházející z výše uvedených podpůrných opatření

Kompetence, dovednosti a znalosti získané aktivním, zodpovědným a uvědomělým absolvováním cvičení:

- kompetence k nastavení inkluzivního prostředí v sportu a tělesné výchově,
- kompetence k interakci s vulnerabilním jedincem,
- kompetence k implementaci podpůrných opatření.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Jaká jsou pravidla komunikace v procesu pedagogické diagnostiky?
2. Jaká znáte podpůrná opatření využitelná pro vulnerabilní jedince v pedagogickém procesu?
3. Co je to individuální vzdělávací plán a plán pedagogické podpory?
4. Jaké jsou možnosti podpory nadaných žáků?

Cvičení zaměřené na problematiku inkluze je z hlediska práce s vulnerabilními skupinami či jedince významným tématem. Studenti na základě znalostí získaných z přednášky zaměřené na téma inkluze formou moderovaného rozhovoru prodiskutují jednotlivé aspekty inkluze ve společnosti, především však v tělesné výchově a zaujmou k nim kritická stanoviska.

Dále budou studenti pracovat v modelových situacích přiblížených textovou či video formou, kdy jejich úkolem bude vybrat na základě výsledků analýzy dané situace a legislativních dokumentů vhodný postup řešení. Zřetel bude brán rovněž na procesní a v neposlední řadě na vztahovou stránku věci jako i na osobní komfort vulnerabilního jedince či skupiny. Součástí cvičení bude rovněž analýza podpůrných opatření, konkrétně individuálního vzdělávacího plánu a plánu pedagogické podpory. V neposlední řadě si studenti vyzkouší i jednoduché zásady interakce s vulnerabilním jedincem v párové či skupinové simulaci.

- Modelové situace by měly reflektovat pravděpodobné situace, které se mohou běžně vyskytnout v edukačním procesu, studenti by si měli vyzkoušet více druhů situací.

Situacemi, se kterými by studenti měli pracovat, by měly být zcela určité:

- žák z jiné kulturní oblasti,
- žák z kulturní či sociální menšiny,
- žák s jiným náboženstvím (lze zahrnout i do předchozího typu situace),
- žák s jiným mateřským jazykem,
- žák z oblasti postižené konfliktem či přírodní katastrofou,
- žák z afunkční či dysfunkční rodiny,
- žák se syndromem CAN,
- kognitivně oslabený žák,

- somaticky znevýhodněný žák,
- žák se smyslovým znevýhodněním,
- žák se specifickou poruchou učení (v tělesné výchově především porucha motorické funkce),
- žák s nadváhou či obezní žák,
- žák s psychickým znevýhodněním (deprese, fobie, neuroticismus atp.),
- žák s ekonomicky slabým zázemím,
- sociálně exkludovaný žák (z hlediska studijní skupiny),
- žák s kombinovaným oslabením či postižením,
- žák ohrožený školním neúspěchem,
- žák se závažnými etopedickými poruchami (užívání či prodej návykových látek, agresivní žák).

V případě video ukázek, textových ukázek i párových či skupinových simulací studenti navrhnou opatření v konkrétní situaci. Tato opatření (průběžná i finální) musí být v souladu nejen s pedagogickými principy (záměrnost, cílenost, přiměřenost, systematičnost, kontinuita atp.), ale musí respektovat i pravidla komunikace mezi vyučujícím a žákem/skupinou, případně mezi členy skupiny navzájem (např. kdy chválit/kárat veřejně či v soukromí, jaké použít kanály komunikace, jak zajistit minimalizaci komunikačního šumu, jak minimalizovat třecí plochy mezi jednotlivými žáky, mít, udržovat a prosazovat respekt ke každému jedinci atp.), mít inkluzivní podobu (je třeba, aby se majoritní i minoritní část skupiny či jedinec cítili ve skupině komfortně) a být v souladu se závaznými dokumenty.

Kromě samotného inkluzivního přístupu a snižování samotné vulnerability je třeba v rámci návrhů řešení situací myslet na vytvoření či posílení pozitivního dlouhodobého a udržitelného vztahu vulnerabilních jedinců k pohybovým aktivitám a sportu. Zde mohou být uplatněny různorodé přístupy (např. principy zážitkové pedagogiky).

Oporou pro analýzu legislativy pak budou:

- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky.

- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
- Jednotlivé rámcové vzdělávací programy, především však Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Problematika vulnerability v pedagogické diagnostice

Vulnerabilita je nejčastěji ztotožňována s pojmem zranitelnost. Tato zranitelnost může nabývat mnoha podob a projevovat se v různých oblastech lidského života různým způsobem. Taktéž může být chápána jako individuální úroveň vnímavosti, náchylnosti a disponovanosti, a to jak k problémům pocházejícím z vnitřního prostředí, tak také k impulsům vnějším, případně tlaku okolí.

Pedagogická diagnostika je vědní disciplínou (a zároveň reálně probíhajícím procesem) zaměřenou na mnoho oblastí edukačního procesu. Zabývá se zjišťováním výsledků edukačního procesu a jeho následným hodnocením, zároveň se však také zabývá zjišťováním skutečností či vlivů, které by mohly negativně ovlivňovat jedince v edukačním procesu či edukační proces jako takový. V neposlední řadě se pak pedagogická diagnostika zabývá rovněž klimatem sociální skupiny a jeho působením na jedince.

Ve vztahu k problematice vulnerability v edukačním procesu má pedagogická diagnostika více úkolů. Jedním z nich je vymezit možné příčiny vulnerability. Těmi mohou být např. jiné kulturní, sociální, ekonomické atp. zázemí jedince, smyslové či somatické postižení, etopedické poruchy, rodinné či vztahové problémy, školní neúspěšnost atd. (více viz cvičení č. 8 výše v tomto textu). Úkolem pedagogické diagnostiky je dále identifikovat vulnerabilní jedince či skupiny. V neposlední řadě je pak třeba zjistit konkrétní příčinu vulnerability daného jedince a na základě jeho specifických potřeb nastavit podmínky edukačního procesu tak, aby došlo ke snížení vulnerability a zároveň byl maximálně využit potenciál edukačního procesu.

Prostředí tělesné výchovy, resp. sportovní prostředí mají výrazná specifika, která ovlivňují i chování a jednání aktérů v nich působících. Znalost principů pedagogické diagnostiky a schopnost jejich uplatňování je tak velice důležitým atributem úspěšného učitele tělesné výchovy, trenéra, instruktora, pedagoga volného času atp.

Literatura

- Armour, K. (2013). *Sport Pedagogy: An Introduction for Teaching and Coaching*. London and New York: Routledge, 346 s. ISBN 978-0-273-73258-7.
- Armour, K. (2014). *Pedagogical Cases in Physical Education and Youth Sport*. London and New York: Taylor & Francis Ltd., 304 s. ISBN 978-0-415-70245-4.
- Čáp, J., Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-273-7.
- Dvořáček, J. (2014). *Základy pedagogiky*. Praha: Oeconomica, 299 s. ISBN 978-80-245-2014-8.
- Braun, R. (2014). *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 117 s. ISBN 978-80-7290-656-7.
- Čapek, R. (2010). *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada. Pedagogika, 328 s. ISBN 978-80-247-2742-4.
- Gordon, T. (2015). *Škola bez poražených*. Praha: Malvern, 326 s., ISBN 978-80-753-0006-5.
- Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. (2008). *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 440 s. ISBN 978-80-262-092-9.
- Hendl, J. (2004). *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha: Portál, 584 s., ISBN 80-7178-820-1.
- Hendl, J., Dobrý, L. a kol. (2011). *Zdravotní benefity pohybových aktivit. Monitorování, intervence, evaluace*. Praha: Karolinum, 3000s . ISBN 978-80-246-2000-8.
- Hendl, J., Remr, J. (2017). *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 373 s. ISBN 978-80-262-1192-1.
- Jansa, P. (2018). *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 228 s. ISBN 978-80-246-3986-4.
- Jansa, P., Kotlík, K., Němec J. (2014). *Komparace názorů a postojů české veřejnosti k životosprávě, pohybovým aktivitám*. Praha: Karolinum, 118 s. ISBN 978-80-246-2444-0.
- Kyriacou, CH. (1996). *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Praha: Portál, Pedagogická praxe, 155 s. ISBN 80-7178-022-7.
- Light, R., Harvey, S. (2020). *Applied Positive Pedagogy in Sport Coaching*. London and New York, Taylor & Francis Ltd., 168 s. ISBN 978-0-367-48982-1.
- Macurová, J. (2009). *Komunikace s rodiči neprospívajících žáků očima učitelů*. Magisterská práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Ústav pedagogických věd. 84 s.
- Mareš, J., Krivohlavý, J. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1070-3.
- Mertin, V., Krejčová, L. a kol. (2016). *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika. 2., doplněné a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 400 s. ISBN 978-80-7552-014-2.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2022). *RVP – Rámcové vzdělávací programy*. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>.
- Pokorná, V. (2001). *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Praha: Portál, 336 s., ISBN 80-7178-570-9.

Svoboda, M., Krejčířová, D., Vágnerová, M (2001). *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 792 s., ISBN 80-7178-545-8.

Šed'ová, K., Švaříček, R., Šalamounová, Z. (2012). *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál, 296 s. ISBN 9788026200857.

Švaříček, R., Šed'ová, K. a kol. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vybíral, Z. (2005). *Psychologie komunikace*. Praha: Grada, 320 s. ISBN 80-7178-998-4.

Zelinková, O. (2015). *Poruchy učení*. Praha: Portál, 264 s. ISBN 978-80-262-0875-4.

Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: Sbírka zákonů. 1. 1. 2016. Dostupné online.

Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: Sbírka zákonů. 17. 2. 2005. Dostupné online.

Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky. In: Sbírka zákonů. 1. 9. 2016. Dostupné online.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírka zákonů. 1. 1. 2005. Dostupné online. Ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Sbírka zákonů. 1. 1. 2005. Dostupné online. Ve znění pozdějších předpisů.